

گزیده مصوبات: دستورالعمل تشکیل شورای عالی نظارت و بازرسی

حقوق :: نشریه قضاوت :: خرداد و تیر ۱۳۸۶ - شماره ۴۵

صفحات : از ۸ تا ۱۱

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/334406>

تاریخ دانلود : ۱۴۰۳/۱۱/۲۱

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- بررسی ابعاد حقوقی مسئولیت رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی به موجب اصل یکصد و سیزدهم قانون اساسی
- رئیس جمهور و مسئولیت اجرای قانون اساسی در جمهوری اسلامی ایران
- ولایت فقیه در حکمت سیاسی
- ولایت فقیه و قانون اساسی
- مفهوم تفکیک قوا در ایران
- الگوی تفکیک قوا در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- الگوی مناسب برای تدوین قانون آیین دادرسی اداری در ایران و ضرورت آن؛ نظام فرانسوی یا انگلیسی؟
- مبانی فقهی حقوقی مسئولیت مدنی دولت
- صورت بندی حاکمیت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و خوانش های موجود در این حوزه
- نظام نظارتی در فقه حکومتی
- نقش و جایگاه ولایت فقیه در مدیریت نظام جمهوری اسلامی ایران
- بررسی مقایسه‌ای جایگاه رئیس مجلس شورای اسلامی ایران و سخنگوی مجلس نمایندگان آمریکا

عناوین مشابه

- گزیده مصوبات جدید: آئین نامه و دستورالعمل اجرایی ماده ۱۸ اصلاحی قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب و مادتهای ۱۸ و ۴۰ قانون دیوان عدالت اداری مصوب بهمن ماه ۱۳۸۵ شمسی
- مهندسی مجدد سیستم نظارت و پیگیری مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با رویکرد مهندسی فرهنگی
- دستورالعمل چگونگی تشکیل و نحوه اداره شورای عالی کار (موضوع ماده ۱۷۰ قانون کار)
- امکان و امتناع نظارت قضایی بر مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی؛ رویکردی جامعه‌شناسانه به نقش دادرس در رویه دیوان عدالت اداری
- طرح ها و مصوبات فرهنگی: گزارش مسائل و مشکلات جوانان طرح تشکیل شورای عالی جوانان (شرحی بر کارنامه شورای فرهنگ عمومی - گروه فرهنگ عمومی شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳)
- گزیده مصوبات جدید: دستورالعمل نحوه تشکیل و راه اندازی دادگاه های سپار
- نظارت دیوان عدالت اداری و کمیسیون اصل نودم قانون اساسی بر مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی
- آشنایی با وظایف هیأت نظارت و بازرسی شورای عالی انقلاب فرهنگی
- ابلاغ دستورالعمل چگونگی تشکیل شورای عالی کار
- گزیده مصوبات: دستورالعمل تشکیل شوراهای حل اختلاف ویژه بیمه های بازرگانی

دستورالعمل تشکیل شورای عالی نظارت و بازرسی

پیشگفتار

اجرای عدالت یکی از آرمان‌ها و آرزوهای دیرین جامعه بشری است. به موجب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران این وظیفه خطیر بر عهده قوه قضائیه است. در مقدمه قانون اساسی آمده است: «مسئله قضاء در رابطه با پاسداری از حقوق مردم در خط حرکت اسلامی، به منظور پیشگیری از انحرافات موضعی در درون امت اسلامی امری است حیاتی، از این رو ایجاد سیستم قضائی بر پایه عدل اسلامی و متشکل از قضاات عادل و آشنا به ضوابط دقیق دینی پیش‌بینی شده است. این نظام به دلیل حساسیت بنیادی و دقت در مکتبی بودن آن‌ها لازم است به دور از هر نوع رابطه و مناسبات ناسالم باشد.

فصل یازدهم قانون اساسی، تحت عنوان «قوه قضائیه» نام گرفته است. از اصل ۱۵۶ تا ۱۷۴ این قانون، وظایف و حدود اختیارات قوه قضائیه را تبیین می‌کند. مبتنی بر اصول قانونی اساسی، قوه قضائیه، قوه‌ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایف زیر است:

۱- رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعای و رفع خصومات و اخذ تصمیم و اقدام لازم در آن قسمت از امور حسبه که قانون معین می‌کند.
۲- احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع.

۳- نظارت بر حسن اجرای قوانین.
۴- کشف جرم و تعقیب و مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام.
۵- اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین.

با کمی تدقیق در وظایف مذکور، توجه ویژه به اقدامات با ماهیت نظارتی و بازرسی مشهود است. بدون توجه به امر نظارت و بازرسی، پیشگیری از خطاها، کشف جرائم، احیای حقوق عامه و برقراری عدالت، غیرممکن می‌نماید. از طرفی وظیفه «نظارت بر حسن اجرای قوانین» در کشور، وظیفه خطیر قوه قضائیه در پیشگیری و یا برخورد با خطاها در دستگاه‌های اداری مجری قانون را سنگین‌تر نموده است. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و بسیاری دیگر از قوانین کشور، نقش نظارتی برای رئیس قوه قضائیه و نهادهای تابعه این قوه در نظر گرفته شده است. از طرفی اهمیت ساماندهی نظام نظارت و بازرسی در کشور سبب شده است تا در سیاست‌های کلی قضائی (سیاست‌های هفده‌گانه) و نیز سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور که از سوی مقام معظم رهبری تصویب و ابلاغ شده است، بر تقویت و

کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت تأکید و تصریح شود. همچنین «تقویت نظام نظارت و بازرسی» از مولفه‌های اصلی فرآیند اصلاح قوه قضائیه است که در راستای برنامه‌های کلان توسعه کشور و در طرح توسعه قضائی که در سال ۱۳۸۰ و به دستور ریاست محترم قوه قضائیه تهیه شد، مدنظر قرار گرفته است. این همه، لزوم ایجاد یک نهاد راهبردی متولی برای نظارت و بازرسی و یک نظام (سیستم) نظارتی و بازرسی سامان‌یافته در کشور را زیر نظر ریاست قوه قضائیه، نمایان می‌کند.

در این میان توجه به مبانی نظارت و بازرسی که مبتنی بر قوانین کشور بر عهده قوه قضائیه گذاشته شده است، در کنار مشکلات نظام‌های نظارت و بازرسی در کشور، می‌تواند زمینه را برای دستیابی به راهکارهای متناسب و سامان بخشیدن به نظام مذکور فراهم نماید.

۱- مبانی نظارت و بازرسی قوه قضائیه

وظیفه نظارت و بازرسی ریاست قوه قضائیه و نیز نهادهای تابعه این قوه، مبتنی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سیاست‌های کلی نظام، قوانین تشکیل نهادهای نظارتی تابعه قوه قضائیه و طرح توسعه قضائی است که در ادامه به اهم آن‌ها اشاره می‌شود.

۱-۱- نظارت رئیس قوه قضائیه

ریاست قوه قضائیه مبتنی بر قانون اساسی و سایر قوانین کشور دارای مسوولیت‌ها و اختیاراتی است. این نظارت به صورت مستقیم و یا از طریق نمایندگان ایشان و نیز توسط نهادهای قانونی تابعه قوه قضائیه اعمال می‌شود. برخی از اهم مسوولیت‌ها و اختیارات نظارتی رئیس قوه قضائیه در ادامه آمده است:

● رسیدگی به دارایی رهبر، رئیس جمهور، معاونان رئیس جمهور، وزیران و همسر و فرزندان ایشان قبل و بعد از خدمت (اصل ۱۲۲ قانون اساسی - اصلاحی ۱۳۶۸).

● عضویت در شورای امنیت ملی (اصل ۱۷۶ قانون اساسی - الحاقی ۱۳۶۸).

● معرفی اعضاء حقوقدان شورای نگهبان به مجلس شورای اسلامی (اصل نود و یکم قانون اساسی اصلاحی ۱۳۶۸).

● دستور قرار دادن اسناد سری دولتی در اختیار بازرسان سازمان بازرسی کل کشور (تبصره ۲ ماده ۸ قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور - مصوب ۱۳۶۰).

● تعیین نماینده برای هیئت عالی و هیأت هماهنگی نظارت بر کار هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری (ماده ۲۲ قانون رسیدگی به تخلفات اداری - مصوب ۱۳۷۲ و ماده ۳۴ آئین‌نامه قانون رسیدگی به تخلفات

اداری کارمندان - مصوب ۱۳۷۳).

● تعیین قاضی جهت عضویت در هیأت نظارت بر مطبوعات (ماده ۱۰ قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴/۱۲/۲۲).

● تعیین نماینده جهت کمیسیون موضوع ماده ۱۳ قانون نظام مهندسی ساختمان (ماده ۱۳ قانون نظام مهندسی ساختمان مصوب خرداد ۱۳۷۱).

● تعیین نماینده جهت کمیسیون موضوع ماده ۲۱ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور (ماده ۲۱ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور مصوب ۱۳۶۱/۹/۱).

● تعیین دو نماینده برای شورای نظارت بر سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران (اصل ۱۷۵ قانون اساسی - اصلاحی ۱۳۶۸).

● نظارت بر دیوان عالی کشور (اصل ۱۶۲ قانون اساسی - اصلاحی ۱۳۶۸).

● نظارت بر دادستانی کل کشور (اصل ۱۶۲ قانون اساسی - اصلاحی ۱۳۶۸).

● نظارت بر دیوان عدالت اداری (اصل ۱۷۳ قانون اساسی - اصلاحی ۱۳۶۸).

● نظارت بر سازمان بازرسی کل کشور (اصل ۱۷۴ قانون اساسی - اصلاحی ۱۳۶۸).

۲-۱- نظارت نهادهای تابعه قوه قضائیه مبتنی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

همانگونه که پیشتر عنوان شد مبتنی بر اصل ۱۵۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، قوه قضائیه، قوه‌ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایف زیر است:

۱- رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعای و رفع خصومات و اخذ تصمیم و اقدام لازم در آن قسمت از امور حسبه که قانون معین می‌کند.

۲- احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع.

۳- نظارت بر حسن اجرای قوانین.

۴- کشف جرم و تعقیب و مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام.

۵- اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین.

هر چند نظارت و بازرسی لازمه تحقق تمامی وظایف مذکور به نظر می‌رسد، اما در بند ۳ وظایف قوه قضائیه و در ارتباط با موضوع نظارت و بازرسی، اینگونه بیان شده است:

«نظارت بر حسن اجرای قوانین»

چگونگی «نظارت بر حسن اجرای قوانین» به

صورت مستقیم در اصول ۱۶۱ و ۱۷۴ قانون اساسی و به صورت ضمنی در وظایف دیوان عدالت اداری (اصل ۱۷۳) تعریف شده است.

۱-۲-۱- اصول ۱۱۰ و ۱۶۱ قانون اساسی؛ نظارت دیوان عالی کشور

دیوان عالی کشور، عالی‌ترین مرجع قضائی کشور و مبتنی بر اصل ۱۶۱ قانون اساسی، ناظر بر حسن اجرای قوانین در محاکم، ایجاد وحدت رویه قضائی و مرجع تجدیدنظر احکام صادره محاکم نظامی و احکام مهم دادگاه‌های عمومی و انقلاب است. علاوه بر این، مبتنی بر بند ۱۰ اصل ۱۱۰ قانون اساسی، دیوانعالی کشور صلاحیت رسیدگی به تخلفات رئیس جمهور از وظایف قانونی را دارد.

همچنین انجام مسئولیت‌هایی که طبق قانون به دیوان عالی کشور محول می‌شود و براساس ضوابطی که رئیس قوه قضائیه تعیین می‌کند، بر عهده این دیوان است.

۱-۲-۲- اصل ۱۷۰؛ نظارت قضات دادگاه‌ها

در اصل ۱۷۰ قانون اساسی آمده است که: «قضات دادگاه‌ها مکلفند از اجرای تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های دولتی که مخالف با قوانین و مقررات اسلامی یا خارج از حدود اختیارات قوه مجریه است خودداری کنند. هر کس می‌تواند ابطال این‌گونه مقررات را از دیوان عدالت اداری تقاضا کند.» این اصل قضات دادگاه‌ها را به عنوان ناظرین بر صحت تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های دولتی معرفی می‌کند. همچنین رسیدگی و حق ابطال را برای دیوان عدالت اداری لحاظ می‌نماید.

۱-۳-۱- اصل ۱۷۳ قانون اساسی؛ نظارت دیوان عدالت اداری

براساس اصل ۱۷۳ قانون اساسی، «به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین یا واحدها یا آیین‌نامه‌های دولتی و احقاق حقوق آن‌ها، دیوانی به نام دیوان عدالت اداری زیرنظر رییس قوه قضائیه تأسیس می‌شود. حدود و اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین می‌کند.»

با توجه به اصول ۱۷۰ و ۱۷۳ قانون اساسی و همچنین ماده ۱۳ از فصل دوم قانون دیوان عدالت اداری، صلاحیت و حدود اختیارات دیوان عدالت اداری به شرح ذیل دسته‌بندی می‌شود:

- ۱- رسیدگی به شکایات و تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی از:
 - الف - تصمیمات و اقدامات واحدهای دولتی اعم از وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و موسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها و تشکیلات و نهادهای انقلابی و موسسات وابسته به آنها.
 - ب - تصمیمات و اقدامات مأمورین واحدهای مذکور در بند الف در امور راجع به وظایف آنها.
 - ج - آیین‌نامه‌ها و سایر نظامات و مقررات دولتی.
- ۲- رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آراء و تصمیمات قطعی دادگاه‌های اداری، هیأت‌های بازرسی و کمیسیون‌هایی مانند کمیسیون‌های مالیاتی،

شورای کارگاه، هیأت حل اختلاف کارگر و کارفرما، کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری‌ها، کمیسیون ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و منابع طبیعی و اصلاحات بعدی آن منحصرأ از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آن‌ها.

۳- رسیدگی به شکایات قضات و مشمولین قانون استخدام کشوری و سایر مستخدمان واحدها و موسسات مذکور در بند ۱ و مستخدمان موسساتی که شمول این قانون نسبت به آن‌ها محتاج ذکر نام است، اعم از لشکری و کشوری از حیث تضييع حقوق استخدامی.

مبتنی بر ماده ۲۶ قانون مذکور، «سازمان‌ها، ادارات، هیأت‌ها و مأموران طرف شکایت پس از صدور و ابلاغ دستور موقت دیوان، مکلفند بر طبق آن اقدام نمایند و در صورت استنکاف، شعبه صادرکننده دستور موقت، متخلف را به انفسال موقت از شغل به مدت ۶ ماه تا یکسال و جبران خسارت وارده محکوم می‌نماید.»

براساس مواد قانون دیوان عدالت اداری، این دیوان در دو صورت به تخلفات دستگاه‌های مذکور رسیدگی می‌کند:

- شکایت، تظلم‌خواهی و اعتراض اشخاص حقیقی و حقوقی (ماده ۱۳ قانون دیوان عدالت اداری).
- در صورت مطلع شدن رئیس قوه قضائیه یا رئیس دیوان به هر نحو از مغایرت یک مصوبه با شرع یا قانون یا خروج از اختیارات مقام تصویب‌کننده. (ماده ۴۰ قانون دیوان عدالت اداری).

۱-۴-۱- اصل ۱۷۴ قانون اساسی؛ نظارت سازمان بازرسی کل کشور

مبتنی بر اصل ۱۷۴ قانون اساسی و براساس حق نظارت قوه قضائیه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری، سازمانی به نام «سازمان بازرسی کل کشور» زیرنظر رییس قوه قضائیه تشکیل می‌شود. حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می‌کند.

مبتنی بر ماده ۲ قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و نیز آیین‌نامه اجرایی این قانون وظایف و اختیارات سازمان بازرسی کل کشور بدین شرح است:

- بازرسی مستمر: بازرسی مستمر کلیه وزارتخانه‌ها و ادارات و نیروهای نظامی و انتظامی و موسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها و موسسات وابسته به آنها و دفاتر اسناد رسمی و موسسات عام‌المنفعه و نهادهای انقلابی و سازمان‌هایی که تمام یا قسمتی از سرمایه و سهام آنها متعلق به دولت است یا دولت به نحوی از انحاء بر آنها نظارت یا کمک می‌نماید و کلیه سازمان‌هایی که شمول این قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام است براساس برنامه منظم.
- بازرسی فوق‌العاده: انجام بازرسی‌های فوق‌العاده که در شرایط زیر صورت می‌پذیرد:
 - حسب‌الامر مقام معظم رهبری.
 - دستور رئیس قوه قضائیه.
 - درخواست رئیس جمهور.

● درخواست کمیسیون اصول ۸۸ و ۹۰ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی.

● بنا به تقاضای وزیر یا مسئول دستگاه‌های اجرایی ذریبط.

● به تشخیص رئیس سازمان بازرسی کل کشور. علاوه بر موارد فوق، در رسیدگی به شکایات و اطلاعات نیز سازمان اقدام به بازرسی می‌کند.

لازم به ذکر است که در تمامی موارد بازرسی، تصویب گزارش بازرسی براساس بند ۵ ماده ۲ قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور، جهت استحضار و پیگیری، برای ریاست قوه قضائیه ارسال می‌شود.

همچنین مبتنی بر بند مذکور، در صورتی که گزارش بازرسی حاکی از سوء جریان مالی یا اداری باشد، یک نسخه از گزارش با دلایل و مدارک برای تعقیب و مجازات مرتکب مستقیماً به مراجع قضایی صالح انعکاس می‌یابد. از طرفی در ارتباط با آئین‌نامه و تصویب‌نامه و بخش‌نامه و دستورالعمل‌های صادره و شکایات اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی که حاکی از تشخیص تخلف در موارد فوق‌الذکر باشد، جهت رسیدگی و صدور رأی به دیوان عدالت اداری ارسال می‌شود.

۱-۲-۵- نظارت دادستان کل کشور

دادستان کل کشور دارای وظایف و مسئولیت‌های بسیاری است. بخشی از این وظایف در ارتباط با هیأت عمومی دیوان عالی کشور، دادرسی انتظامی قضات، دادگاه‌های عمومی، دادگاه‌های نظامی، جرائم مواد مخدر است.

بخشی از وظایف دادستان کل کشور نیز در قبال سایر سازمان‌های کشور و از منظر تصمیم‌گیری یا نظارت در امور ملی و کشوری است. اهم این موارد عبارتند از:

- حق ورود به زندان‌ها (ماده ۱۶۲ آیین‌نامه اجرائی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی کشور مصوب ۱۳۸۴).
- تعیین نماینده جهت عضویت در هیأت مدیره انجمن حمایت زندانیان تهران (ماده ۱۳ اساسنامه انجمن‌های حمایت از زندانیان اصلاحی مصوب ۱۳۶۸).
- عضویت در ستاد مبارزه با مواد مخدر (ماده ۳۳ قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۶۷ اصلاحی ۱۳۶۸).
- احاله پرونده تخلف اعضاء هیئت مدیره کانون وکلاء و دانشان و دادستان دادگاه انتظامی وکلاء به دادگاه عالی انتظامی قضات (ماده ۲۱ لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری مصوب ۱۳۳۳).
- احاله پرونده تخلف دادستان یا اعضاء دادگاه انتظامی کارشناسان به دادگاه عالی انتظامی قضات (ماده ۲۱ لایحه قانونی مربوط به استقلال کانون کارشناسان رسمی مصوب ۱۳۵۸).
- عضویت مجمع عمومی سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی (ماده ۱۲ قانون تأسیس سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی و اساسنامه آن مصوب ۱۳۷۰).
- عضویت در شورای مشورتی وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران (ماده ۲ قانون تأسیس وزارت

اطلاعات جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۲):

● عضویت در کمیسیون قانون خرید اراضی کشاورزی (تبصره ۱ ماده واحده قانون خرید اراضی کشاورزی برای تأمین نیازمندیهای صنعتی و معدنی مصوب ۱۳۴۸).

● تعیین نماینده جهت کمیسیون موضوع ماده ۲ لایحه قانونی متمم قانون حفاظت و توسعه صنایع ایران (ماده ۲ لایحه قانونی متمم قانون حفاظت و توسعه صنایع ایران و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب ۱۳۵۹).

● عضویت در شورای سازمان اسناد ملی (مادین دوم و چهارم قانون تأسیس سازمان اسناد ملی ایران مصوب ۱۳۴۹).

● عضویت در کمیسیون بررسی تبلیغات ریاست جمهوری (ماده ۶۳ قانون انتخاب ریاست جمهوری ایران مصوب ۱۳۶۴).

● تعیین نماینده عضو هیأت مرکزی نظارت بر انتخابات نظام پزشکی (ماده ۱۸ قانون تشکیل سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران).

● تعیین قاضی عضو هیأت عالی انتظامی پزشکی رسیدگی‌کننده به شکایت اشخاص از هیأت‌های بدوی انتظامی و تجدیدنظر در احکام آن‌ها و عزل و نصب اعضاء آن‌ها (ماده ۲۶ قانون تشکیل سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۹/۴/۲۴).

● عضویت در شورای بورس اوراق بهادار (بند ۶ ماده ۳ قانون تأسیس بورس اوراق بهادار مصوب ۱۳۸۴).

● عضویت در شورای پول و اعتبار (بند ب ماده ۱۸ قانون پولی و بانکی کشور اصلاحی ۱۳۵۱).

● عضویت در هیأت نظارت اندوخته اسکناس (بند ب ماده ۲۱ قانون پولی و بانکی کشور اصلاحی ۱۳۵۸).

● تعیین نماینده جهت عضویت در هیأت انتظامی بانکها (ماده ۴۴ قانون پولی و بانکی کشور اصلاحی ۱۳۵۸).

● تعیین نماینده جهت عضویت در کمیسیون صدور پروانه و نظارت بر فعالیت گروه‌ها و احزاب (ماده ۱۰ قانون فعالیت احزاب، جمعیت‌ها و انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته شده مصوب ۱۳۶۰).

● تعیین نماینده جهت عضویت هیأت نظارت بر چاپ تمپر و گذرنامه و اسناد مالکیت و سایر اوراق و اسناد رسمی دولتی (ماده ۴۶ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶).

۱-۲-۶- نظارت سایر واحدهای قوه قضائیه

در قوه قضائیه واحدهای مختلف دیگری نیز وجود دارند که بر حسب مأموریت‌های محوله به آنان، به انجام وظایف نظارتی و بازرسی مشغول هستند. اداره کل حفاظت و اطلاعات و اداره کل نظارت و پیگیری و رسیدگی به شکایات مردمی قوه قضائیه از این دسته هستند.

۱-۳- نظارت قوه قضائیه مبتنی بر سیاست‌های کلی نظام

همانگونه که در پیشگفتار ذکر شد، در سیاست‌های

کلی نظام نیز بر «تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت» تأکید و تصریح شده است. اهم وظایف و مسوولیت‌های نظارت و بازرسی قوه قضائیه مبتنی بر سیاست‌های کلی نظام، به شرح زیر است:

۱-۳-۱- سیاست‌های کلی قضایی

این سیاست‌ها که در ۱۷ بند از سوی مقام معظم رهبری تصویب و ابلاغ شده است، نقش نظارتی قوه قضائیه در کشور را به شرح زیر مورد تأکید قرار داده است:

«تقویت نظام نظارتی و بازرسی قوه قضائیه بر دستگاه‌های اجرایی و قضایی و نهادها»

۱-۲-۳- سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه براساس بند ۲۲ سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور که از سوی مقام معظم رهبری ابلاغ شده است، «تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت» در کشور از سیاست‌های عمده به شمار می‌رود. در ذیل این ماده نیز «اصلاح قوانین و مقررات مربوط و ارتقای کیفیت آن‌ها به جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای ذیربط» ذکر شده است.

۱-۴- نظارت قوه قضائیه بر اساس طرح توسعه قضایی

«تقویت نظام نظارت و بازرسی» از مولفه‌های اصلی در فرآیند اصلاح قوه قضائیه است. طرح توسعه قضایی که در راستای برنامه‌های کلان توسعه کشور و در سال ۱۳۸۰ به دستور ریاست محترم قوه قضائیه تهیه شد، نظام نظارت و بازرسی و تقویت آن را مدنظر قرار داده است.

۲- مشکلات نظام‌های نظارت و بازرسی موجود مبتنی بر بررسی‌های اجمالی انجام شده، نظام‌های نظارت و بازرسی موجود در کشور دچار مشکلات عدیده‌ای است. در ادامه فهرستی از مشکلات مذکور ارائه شده است:

- فقدان تعریف شفاف و مرزبندی شده برای اصلاحات مرتبط مانند نظارت، بازرسی.
- نامشخص بودن راهبردها و سیاست‌های کلان نظارت و بازرسی.
- عدم تبیین نظام نظارت و بازرسی.
- تعدد و تکثر نهادهای نظارتی کشور.
- وجود روش‌های مختلف نظارت و بازرسی.
- مواجهه متعدد دستگاه‌های اجرایی با نهادهای نظارتی کشور.
- استنتاج‌های متعارض یا متضاد نهادهای نظارتی کشور.
- موازی کاری نهادهای نظارت و بازرسی و افزایش هزینه نظارت و بازرسی.
- تداخل فعالیت‌های دستگاه‌های نظارتی و کاهش کارایی و اثربخشی آن‌ها.
- نگرش منفی برخی از مدیران کشور نسبت به نظارت و بازرسی.
- فقدان ارتباط موثر و کارا بین نهادهای نظارت و بازرسی.
- مبانی تشکیل شورای عالی نظارت و بازرسی.

تشکیل شورای عالی نظارت و بازرسی بر مجموعه‌ای از مبانی، معیارها و رویکردها استوار است. در این ارتباط تلاش شده است تا موارد زیر منظور شود:

- ۱- نقش نظارتی ملی رئیس قوه قضائیه و نهادهای تابعه این قوه مبتنی بر قوانین کشور.
- ۲- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۳- سیاست‌های کلی نظام اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور.
- ۴- قانون برنامه چهارم توسعه.
- ۵- قوانین تشکیل نهادهای نظارتی و بازرسی تابعه قوه قضائیه.
- ۶- نکات مطروحه در مشکلات نظام‌های نظارت و بازرسی موجود.

همانگونه که در مبانی نظارت و بازرسی قوه قضائیه آمده است، وظیفه نظارتی و بازرسی به ویژه در امر حُسن اجرای قوانین، بر عهده قوه قضائیه گذاشته شده است. قطعاً بدون نهادی راهبردی به عنوان متولی هماهنگی‌های کلان و یکپارچه‌سازی برنامه راهبردی نظارت و بازرسی، مرتفع نمودن مشکلات و دستیابی به اهداف قانون اساسی میسر نمی‌باشد.

از آنجایی که قانون برای رئیس قوه قضائیه وظایف نظارتی بسیاری برشمرده است و تمامی نهادهای نظارتی قوه قضائیه در قانون، زیر نظر رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌شوند و نیز برای نافذ بودن تصمیمات نهاد متولی مذکور، لازم است تا ریاست آن برعهده رئیس قوه قضائیه باشد.

از صُرفی توجه به فهرست مشکلات نشان می‌دهد که ریشه بسیاری از مشکلات، در فقدان نهاد مذکور است. در سطح کاربردی نیز فقدان نظام مدون و یکپارچه نظارت و بازرسی که تعاریف شفاف، ارتباطات و تعاملات لازم و شیوه‌های اجرایی در آن لحاظ شده باشد، عمده‌ترین ریشه مشکلات نظام‌های نظارت و بازرسی موجود است.

«دستورالعمل تشکیل شورای عالی نظارت و بازرسی قوه قضائیه»

ماده ۱- به منظور سیاست‌گذاری، تقویت و کارآمدی نظارت و بازرسی، ایجاد یکپارچگی و هماهنگی میان دستگاه‌های بازرسی و نظارتی، افزایش کارایی و اثربخشی اقدامات و ارتقاء بهره‌وری و ساماندهی نظام نظارت و بازرسی در کشور، «شورای عالی نظارت و بازرسی قوه قضائیه» که در این دستورالعمل به اختصار «شورا» نامیده می‌شود، به ریاست رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌شود.

ماده ۲- اعضای شورا عبارتند از:

- رئیس قوه قضائیه (رئیس شورا).
- معاون اول قوه قضائیه.
- رئیس دیوان عالی کشور.
- دادستان کل کشور.
- رئیس دیوان عدالت اداری.
- رئیس سازمان بازرسی کل کشور.
- معاون حقوقی و توسعه قضایی.

ماده ۳- دبیرخانه شورا در سازمان بازرسی کل کشور مستقر بوده و رئیس سازمان بازرسی کل کشور به عنوان دبیر، مسوولیت پیگیری مصوبات شورا و

دستورالعمل قانون نحوه جبران زحمات و خسارات کارکنان سازمان حفاظت محیط زیست در ارتباط با جرایم محیطی

قانون به شرح زیر اقدام نماید:

الف - به هر یک از کارکنان و مأموران سازمان که ضمن انجام وظیفه یا مأموریت محوله مصدوم یا مجروح شده و تحت مداوا قرار می‌گیرند با ارایه مدارک مثبتة علاوه بر دیه یا ارزش قانونی، حداکثر تا سی میلیون (۳۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و در صورتی که صدمه وارد شده منجر به نقض عضو آنان شود معادل دیه یا ارزش عضو ناقص شده.

ب - به خانواده کارکنان و مأمورانی که در جهت انجام وظایف قانونی و مأموریت محوله به منظور جلوگیری، کشف، تعقیب جرایم شکار و صید و در حین برخورد با متخلفین جان خود را از دست می‌دهند علاوه بر دیه حسب مورد حداکثر تا یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.

پ - به کارکنان و مأمورانی که در اجرای وظایف قانونی محوله به ویژه کشف، تعقیب جرایم و دفاع از حقوق سازمان دچار خسارات مالی شده‌اند حداکثر بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال.

ت - به کارکنان و مأمورانی که هنگام کشف، تعقیب جرایم، شکار و صید بر اثر درگیری با متخلفان به حکم قضایی مراجع قضایی به پرداخت دیه محکوم می‌شوند، معادل مبلغ دیه مندرج در حکم مزبور.

ث - به کارکنان و مأمورانی که انجام وظایف آنها با سختی شرایط کار موضوع بند (خ) ماده (۳۹) قانون استخدام کشوری - مصوب ۱۳۴۵ - همراه است فوق‌العادهای به همین عنوان قابل پرداخت است.

تبصره - دستورالعمل این بند به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط زیست و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

معاون اول رئیس جمهور - پرویز داودی
* روزنامه رسمی شماره ۱۸۱۳۳ مورخ ۱۳۸۶/۳/۱۰

شماره: ۳۴۱۸۴/ت/۳۷۰۱۰-هـ، تاریخ: ۱۳۸۶/۳/۶

ماده ۱- در این دستورالعمل اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

الف - سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست.

ب - قانون: قانون نحوه جبران زحمات و خسارات کارکنان سازمان حفاظت محیط زیست در ارتباط با جرایم محیطی - مصوب ۱۳۸۴

پ - کارکنان و مأموران سازمان: آن دسته از کارکنان شاغل غیرستادی سازمان که در زمینه حفاظت محیط زیست، کنترل مناطق، کشف، تعقیب جرایم ناشی از قوانین و مقررات شکار و صید و جلوگیری از منابع آلاینده و مخرب محیط زیست فعالیت دارند.

ت - کاشف: کسی که نگهداری، حمل و نقل، ورود و خروج و به طور کلی شکار و صید غیرمجاز جانوران وحشی و سایر تخلفات زیست محیطی را کشف می‌نماید و به مأموران سازمان در واحدهای ذی‌ربط اعلام می‌کند و زیر صورتجلسه مربوط را امضاء می‌نماید.

ماده ۲- سازمان حفاظت محیط زیست موظف است به منظور اجرای قانون هر ساله اعتبار مربوط را در اعتبارات هزینه‌ای خود پیش بینی و مطابق مقررات این دستورالعمل مصرف نماید.

ماده ۳- مبنای محاسبه حق کشف، هفتاد درصد (۷۰درصد) بهای جانور وحشی شکارشده طبق مصوبات شورای عالی حفاظت محیط زیست می‌باشد که به شرح زیر قابل پرداخت است:

الف - کارکنان و مأموران سازمان در امر کشف تخلفات و جرایم زیست محیطی معادل بیست و پنج درصد (۲۵ درصد) بهای جانوران وحشی.

ب - کارکنان و مأموران سازمان در امور جلوگیری از تخلفات و جرایم معادل سی و پنج درصد (۳۵درصد) بهای جانوران وحشی.

پ - کارکنان و مأموران سازمان در امور پیگیری و تعقیب معادل ده درصد (۱۰درصد) بهای جانوران وحشی.

تبصره ۱- چنانچه هر یک از اشخاص مذکور در این ماده در دو یا چند عنوان سهم باشند، فقط حق دریافت سهم بیشتر را دارند.

تبصره ۲- در مواردی که اشخاص مذکور در هر یک از بندهای این ماده بیش از یک نفر باشند، سهم مقرر به نسبت فعالیت و میزان مشارکت آنان حسب مورد به تشخیص مدیرکل حفاظت محیط زیست استان ذی‌ربط یا رییس اداره شهرستان مربوط تعیین خواهد شد.

ماده ۴- علاوه بر مواد مندرج در ماده (۳) و بندهای آن، سازمان موظف است از محل اعتبارات مصوب که به این منظور اختصاص می‌یابد حسب مورد و به تشخیص رییس سازمان یا نماینده وی نسبت به پرداخت خسارات یا دیه و سختی کار به مشمولین

انجام امور دبیرخانه شورا را برعهده دارد.
تبصره ۱- دبیر شورا می‌تواند با هماهنگی رئیس شورا بر حسب مورد از نمایندگان دستگاه‌های غیرعضو مانند وزیر اطلاعات، رئیس و دادستان دیوان محاسبات، رئیس کمیسیون اصل ۹۰ مجلس شورای اسلامی و دیگر مسوولین و کارشناسان ذی‌ربط برای شرکت در جلسات شورا، دعوت به عمل آورد.

تبصره ۲- دبیرخانه شورا بر حسب ضرورت و با تصویب شورا اقدام به تشکیل کارگروه‌های تخصصی می‌نماید. ترکیب و تعداد اعضای کارگروه‌ها توسط دبیرخانه تعیین و برای تصویب به شورا پیشنهاد می‌شود.

ماده ۴- جلسات شورا حداقل هر ۳ ماه یکبار تشکیل می‌شود و جلسات فوق‌العاده در موارد ضروری به تشخیص رئیس شورا تشکیل خواهد شد.

ماده ۵- وظایف و اختیارات شورا عبارت است از:

- بررسی و تصویب چشم‌انداز، راهبردها، سیاست‌ها و برنامه‌های جامع نظارت و بازرسی.
- هماهنگ نمودن دستگاه‌های نظارت و بازرسی از جهت اهداف، برنامه‌ها و روش‌ها.
- بررسی تصویب شاخص‌ها و شیوه‌های اعمال نظارت و بازرسی.

• بررسی و تصویب نظام ارزیابی و سنجش میزان تحقق سیاست‌ها و برنامه‌های نظارت و بازرسی.

• تصویب راهکارهای تعامل و همکاری دستگاه‌های نظارتی و بازرسی.

• نظارت بر نحوه اجرای مصوبات شورا و ارزیابی عملکردها.

ماده ۶- وظایف و اختیارات دبیرخانه شورا عبارت است از:

- ایجاد تمهیدات لازم برای طراحی ساختار و تسهیلات دبیرخانه.
- تهیه پیش‌نویس طرح‌ها و برنامه‌ها به جهت ارایه به شورا برای بررسی و تصویب.
- تهیه دستور جلسات شورا و پیشنهاد آن به رییس شورا.

• تنظیم صورت جلسات شورا.
• پیگیری مصوبات شورا.

• ایجاد هماهنگی بین کارگروه‌های تخصصی و نظارت بر عملکرد آنها.

• تنظیم گزارش‌های دوره‌ای و موردی از عملکرد شورا و نهادهای عضو و ارائه به شورا.

تبصره - دبیر شورا موظف است تا در هر ۳ ماه، گزارش جامعی از اقدامات دبیرخانه شورا و فعالیت‌های نظارتی و بازرسی نهادهای عضو شورا، تهیه و به شورا ارائه نماید.

ماده ۷- مصوبات شورا پس از امضای رئیس شورا، توسط دبیرخانه ابلاغ می‌شود.

ماده ۸- دستگاه‌های نظارتی و بازرسی قوه قضائیه مکلفند برنامه‌های خود را منطبق با سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب شورا تنظیم و اجرا نمایند.

ماده ۹- این دستورالعمل در ۹ ماده و ۳ تبصره تنظیم و در تاریخ... به تصویب رئیس قوه قضائیه رسید و از این تاریخ لازم‌الاجرا است.

رئیس قوه قضائیه - سید محمود هاشمی شاهرودی
* روزنامه رسمی شماره ۱۸۱۵۲ مورخ ۱۳۸۶/۴/۵